

ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՈՂ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ

**ՀԵՐԹԱԿԱՅՅ ԿԳՄՍՆ «ՄԱՐՏՈՒՆՈՒ Տ. ԱՔՐԱՅԱՄՅԱՆԻ
ԱՆՎԱՆ ԱՎԱԳ ԴՊՐՈՑ» ՊՊԱԿ
ԱՏԵՍՏԱԿՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ**

ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ

Հ Ե Տ Ա Չ Ո Տ Ա Կ Ա Ն Ա Շ Խ Ա Տ Ա Ն Ք

**ԹԵՄԱ՝ «Աշակերտների ինքնուրույն աշխատանքների
կազմակերպման ձևերը»**

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՂԵԿԱՎԱՐ՝

Յ. ԲԵՅԲՈԼԹՅԱՆ

ՈՒՍՈՒՑԻՉ՝

Չ. ՂԱԳԱՐՅԱՆ

ԴՊՐՈՑ՝

Աստղածորի միջն. դպրոց

Մարտի 2022

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒ ԹՅՈՒՆ

Ներածություն	2
Գլուխ 1. 1.1 «Ինքնուրույնություն»և «ինքնուրույն աշխատանք» արտահայտությունների լուսաբանում	4
1.2. Աշակերտների ինքնուրույն աշխատանքների կազմակերպման ձևերը	6
1.3. Ինքնուրույն աշխատանքների դասակարգման հատկանիշները	8
Գլուխ 2. Ինքնուրույն աշխատանքի էությունը	13
2. 1 Ինքնուրույն աշխատանք	15
Եզրակացություն	16
16. Գրականություն ցանկ	17

ՆԵՐԱՆՈՒ ԹՅՈՒՆ

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒ ԹՅԱՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆՈՒ ԹՅՈՒՆԸ: Կրտսեր դպրոցականների ուսուցման գործընթացում մեծ դեր ու նշանակություն ունի ինքնուրույն աշխատանքը: Ինքնուրույն աշխատանքը դիտարկվում է որպես ուսուցման միջոց: Աշակերտների ինքնուրույն գործունեությունը կարևոր է ինչպես դպրոցում, այնպես էլ կյանքի բոլոր փնագավառներում: Ողջ կյանքի ընթացքում սովորողների ինքնուրույն աշխատանքի ընթացքում են զարգանում գիտելիքների յուրացման գործընթացն իրականացնող ճանաչողական կարողություններն ու հմտությունները: Ինքնուրույն գործունեության նպատակը նոր սերնդին կյանքին, աշխատանքին նախապատրաստելն է: Ինքնուրույն գործունեության նպատակը բոլոր ժամանակներում որոշվում է հասարակական պահանջներով, գիտատեխնիկական առաջընթացի զարգացումով, մանկավարժության տեսության և պրակտիկայի զարգացման մակարդակով, ուսումնական հաստատություններով և ուսուցիչների զարգացման մակարդակով: Ինքնուրույն գործունեության նպատակի սահմանման հարցը որքան հին է, այնքան էլ արդիական է: **ՀԵՏԱԶՈՏՈՒ ԹՅԱՆ ՕԲՅԵԿՏԸ** : Աշակերտների ինքնուրույն գործունեությունն է տարրական դպրոցում:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒ ԹՅԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆ : Աշակերտների ինքնուրույն գործունեության սահմանումն է արդի ժամանակաշրջանում:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒ ԹՅԱՆ ՆՊՏԱԿԸ : Աշակերտների ինքնուրույն գործունեության նպատակի սահմանումն է արդի ժամանակաշրջանում՝ կարևորելով այն արժեքավոր մտքերը, գաղափարները, որոնք այսօր կարելի է արդյունավետ կիրառել մանկավարժության տեսության մեջ և պրակտիկայում :

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒ ԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ: 1. Բնութագրել աշակերտների

ինքնուրույն գործունեության նպատակը տարրակ դարոցում 2. Բուժագրել աշակերտների ինքնուրույն գործունեության կազմակերպման ձևերը: 3. Բացորոշել աշակերտների ինքնուրույն աշխատանքների դասակարգման հատկանիշները:

ՅԵՏԱՂՈՏՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍԱԿԱՆ ՈՒ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ :

Յետազոտության տեսակն նշանակությունը: Այս թեմայի վերաբերյալ առաջավոր գաղափարների, տեսակետների, կարծիքների ու մոտեցումների ներդրումն է կրթության ոլորտում և մանկավարժական պրակտիկայում:

Յետազոտության գործնական նշանակությունը:

Յետազոտության ընթացքում մեր կողմից առաջադրված յուրաքանչյուր տեսակետ ու մոտեցում, կարծում ենք, կհարստացնի ինչպես կրթության, այնպես էլ մանկավարժության գիտնոցը:

ՅԵՏԱՂՈՏՈՒԹՅԱՆ

ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ: Առաջադեմ մանկավարժների առաջադրած գաղափարների ու դրույթների ուսումնասիրություններ, համեմատական վերլուծություն: **ՅԵՏԱՂՈՏՈՒԹՅԱՆ**

ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔՆ ՈՒ ԿԱԿԱՆԸ: Յետազոտական աշխատանքը բաղկացած է ներածությունից, մեկ գլխից, եզրակացությունից և օգտագործած գրականությունից: Ընդհանուր ծավալը՝ 14 համակարգչային էջ:

Գ Լ ո ւ խ 1

1.1 «Ինքնուրույնություն» և «Ինքնուրույն աշխատանք» արտահայտությունների լուսաբանում:

Տարրական դասարաններում ինքնուրույն աշխատանքը բավականին մեծ դեր ունշանակություն ունի: Ինքնուրույն է համարվում այն աշխատանքը, որի ընթացքում սովորողները պարզորոշ պատկերացում են աշխատանքի նպատակը, դրա կատարման կարգը և կատարում են այն՝ առանց ուսուցչի անմիջական մասնակցության: Ինքնուրույն աշխատանքը դիտարկվում է որպես ուսուցման միջոց:

Տարրական դասարանում ինքնուրույն աշխատանքի անցկացումն ունի որոշակի առանձնահատկություններ: Ուսուցիչները

հաճախ կիրառում են աշակերտների ակտիվությունը խթանող հնարներ, և համարում են, որ իրենք կազմակերպեցին ինքնուրույն աշխատանք: Անկասկած, այդ հնարների կիրառմամբ նրանք սովորեցնում են աշակերտներին ինքնուրույն աշխատել, բայց այն դեռ ինքնուրույն աշխատանք չէ: Նախ տեսնենք, թե ինչ են իրենցից ներկայացնում «ինքնուրույնություն» և ինքնուրույն աշխատանք՝ արտահայտությունները: Ինքնուրույնությունը անհատի անձնային որակ է, իսկ ինքնուրույն աշխատանքը՝ ուսումնական աշխատանքի ձև:

Ինքնուրույնության և ինքնուրույն աշխատանքի միջև գոյություն ունի սերտ կապ: Ինքնուրույն աշխատանքը մի կողմից արդեն ձեռքբերված ինքնուրույնության արտահայտումն է, մյուս կողմից՝ ինքնուրույնության զարգացմանը նպաստող միջոց: Այսինքն՝ ինքնուրույն աշխատանքը նպաստում է ինքնուրույնության ձևավորմանը՝ որպես անհատական որակ: Ինքնուրույն աշխատանքները զարգացնում են սովորողների տրամաբանությունը, ճանաչողությունն ու ակտիվությունը:

Կարելի է ասել, որ ինչպես դպրոցում, այնպես էլ ողջ կյանքի ընթացքում սովորողների ինքնուրույն աշխատանքի ընթացքում են զարգանում գիտելիքների յուրացման գործընթացն իրականացնող ճանաչողական կարողություններն ու հմտությունները: Գաղտնիք չէ, որ արդի ժամանակաշրջանում տարրական և միջին դասարաններում ուսումնասիրության միջև գոյություն ունի անջրպետ:

Այս երևույթի պատճառները բավականին շատ են, սակայն դրանցից մեկն էլ կարելի է համարել տարրական դասարաններում դասավանդող ուսուցիչների՝ կրտսեր դպրոցականների ինքնուրույն աշխատանքի հմտությունների ձևավորման վրա ոչ բավարար ուշադրությունը: Նույնիսկ բազմաթիվ փորձառու ուսուցիչներ կազմակերպելով սովորողների ուսումնական գործունեությունը՝ չեն խթանում

Նրանց ակտիվության զարգացմանը: Այդպիսի ուսուցիչներից աշակերտը կարող է օգնություն ստանալ առաջին իսկ դժվարության դեպքում: Այդպես աշակերտն այլևս առանձնապես ակտիվություն չի դրսևորում խնդիրների լուծման նպատակով ինքնուրույն ուղիների որոնման գործում: Աշակերտներին տրվում է պատրաստի արդյունքը, չնայած որ նա կարող է ինքնուրույն որոնել այն:

Երբեմն էլ ուսուցիչը չի հետաքրքրվում, թե ինչպես է աշակերտը գրել հարցի պատասխանը, այլ սահմանափակվում է արդյունքների ճշտության ստուգումով, ինչը չի բարձրացնում աշակերտի հետաքրքրությունը՝ առաջադրանքի կատարման համար տարբեր ուղիների որոնման գործում: Տարրական դասարաններում դասերի ընթացքում գերակշռում է ուսուցման ճակատային (ֆրոնտալ) ձևը, երբ աշակերտների գործողությունները հիմնականում կախված են ուսուցչի անմիջական հրահանգներից: Այդ գործողությունները հիմնականում կատարվում են գրատախտակի մոտ: Այսպիսի գործողությունները արգելակում են երեխաների զարգացումը, և արդեն IV դասարանում սովորողները հայտնվում են անօգնական վիճակում՝ գրքի շուրջ իրականացվող ինքնուրույն աշխատանքի, առաջադրանքների ինքնուրույն լուծման, ստեղծագործական բնույթի աշխատանքների կատարման ընթացքում:

Առաջադրանքների ծավալը նրա ուժերից վեր է դառնում, աշխատանքի տեմպը՝ դանդաղ: Ինքնուրույն աշխատանքի հմտությունները չեն ծագում իրենք իրենց, դրանք անհրաժեշտ է ձևավորել և դրանում հսկայական դեր ունի ուսուցիչը:

Երեխաների ինքնուրույնությունը զարգանում է աստիճանաբար, դաստիարակվում է դասից դաս, դասարանից դասարան: Ինքնուրույն աշխատանքի համակարգված կազմակերպմամբ հնարավոր է հասնել այն բանին, որ երեխաները ճկուն և խորը յուրացնեն հասկացությունները, օրինաչափությունները, դաստիարակել նորը ճանաչելու

ցանկությունում և զարգացնել այն կարողությունները, որոնք պարտադիր են ինքնակրթության և ինքնակատատարելագործման համար:

1.2 Աշակերտների ինքնուրույն աշխատանքի կազմակերպման ձևեր

Փորձը ցույց է տալիս, որ`

- ճիշտ կազմակերպված ինքնուրույն աշխատանքը պարբերաբար անցկացնելով` սովորողներն առավել խորը և ճկուն գիտելիքներ են ձեռք բերում, քան ուսուցչի կողմից պատրաստի գիտելիքների հաղորդման դեպքում:
- Ըստ դիդակտիկական նպատակի և բովանդակության տարատեսակ ինքնուրույն աշխատանքի կազմակերպումը նպաստում է սովորողների ճանաչողական և ստեղծագործական ունակությունների, մտածողության զարգացմանը:
- Ինքնուրույն աշխատանքի անցկացումն ըստ մանրամասն մշակված մեթոդիկայի` արագացնում է սովորողների` գործնական կարողությունների և հմտությունների ձևավորումը, իսկ այն իր հերթին դրականորեն է ազդում ճանաչողական կարողությունների և հմտությունների ձևավորման վրա:
- Ժամանակի ընթացքում դասերին ինքնուրույն աշխատանքի պարբերաբար կազմակերպման և տրված առարկայից տրվող տնային աշխատանքների բազմազան տեսակների հետ դրա համապատասխանեցման դեպքում մշակվում է ինքնուրույն աշխատելու հիմնարար կարողությունները: Վերը գրվածից պարզ է դառնում, թե որքան մեծ նշանակություն ունի ինքնուրույն աշխատանքը կրտսեր դպրոցականների ուսուցման գործընթացում: Տարրական դասարաններում գործունեություն ծավալելու կարողության ձևավորումը, իսկ այն հնարավոր է իրականացնել սովորողների ինքնուրույն գործունեության արդյունավետ կազմակերպման

միջոցով: Ինչպես ցույց են տվել ուսումնասիրությունները, սովորողների ինքնուրույն աշխատանքն ունի որոշակի կառուցվածք: Այն իր մեջ ներառում է վեց հիմնական փուլեր.

1. կազմակերպչական. Սա երեխաների աշխատանքային միջավայրի նախապատրաստումն է:
2. բառարանների, հուշաթերթիկների բաշխում, որոնք անհրաժեշտ կլինեն աշխատանքի ընթացքում: Աշխատանքային միջավայրի նախապատրաստումը կարևորագույն պայման է արդյունավետ ինքնուրույն աշխատանքի կազմակերպման համար:
3. նախապատրաստական. Այս փուլում ուսուցիչը սովորեցնում է կամ մեկ անգամ ևս հիշեցնում է երեխաներին հանգիստն ստել, չխանգարել իր ընկերներին, պահպանել լռություն և կարգուկանոն, ուղարկել աշխատել, ինքնաստուգում կատարել և այն, այսինքն՝ այն ամենը, ինչը կապահովի աշխատանքի արդյունավետությունը:
4. կողմնորոշիչ. Այս փուլում ուսուցիչը սովորեցնում է առաջադրանքի բովանդակությունը: Նաստանալով առաջադրանք՝ ընթերցում կամ վերընթերցում է պայմանը, դիտարկում է առարկան կամ գծագիրը, ընթերցում է տեքստը և այլն: Այս փուլի ընթացքում սովորողն իմաստավորում է առաջադրանքը, առանձնացնում է, թե ինչ է տրված, թե ինչ պետք է իմանալ կամ կատարել, ինչպիսի գիտելիքներ և գործողություններ են պահանջվում աշխատանքի կատարման համար: Երեխաները ծանոթանում են հուշաթերթիկի բովանդակությանը: Բացի դրանից, այս փուլում, ուսուցիչը կարող է բաշխել աշխատանքի պլանը: Պլանը կարելի է գրառել նաև գրատախտակին: Գրատախտակին փակցվում է նաև թեմայի շուրջ մշակված պաստառները, սխեմաները և այլն: Այս փուլում ձևավորվում է ուսումնական աշխատանք ծավալելու կարևորագույն կարողություններից մեկը՝ աշխատանքի համար կարևոր նյութերը նտրելու կարողությունը:
5. հիմնական փուլ. Այս փուլում կատարվում է ինքնուրույն աշխատանքը:

6. ամփոփիչ փուլի Այս փուլում կատարվում է անցուդարձ: Ուսուցիչը գնահատում է, քննարկում է, վերլուծում ամբողջ դասարանի աշխատանքի ընթացքը, արդյունքները: Նպատակահարմար է առաջադրանքի կատարման ստուգման համար առանձնացնել և սմեկ կառուցվածքային փուլ՝

7. ստուգիչ փուլ, որի ընթացքում աչակերտը կատարելով առաջադրանքը՝ ինքն իր սեփական նախաձեռնությամբ ստուգում է իր աշխատանքը և գնահատում այն, այսինքն՝ իրականացնում է ինքնաստուգում և ինքնավերահսկում:

Կազմակերպելով սովորողների ինքնուրույն աշխատանքը՝ ուսուցիչը պետք է կարողանա պատասխանել հետևյալ հարցերին. - Տվյալ ուսումնական նյութի ուսումնասիրման գործընթացի որ փուլում է նպատակահարմար կազմակերպել ինքնուրույն աշխատանքը, - ինքնուրույն աշխատանքի ինչ տիպ է անհրաժեշտ ընտրել և կիրառել գիտելիքների յուրացման տվյալ փուլում: Ինքնուրույն գործունեության կազմակերպումն ու անցկացումը պահանջում է հատուկ մոտեցում: Այդ պատճառով անհրաժեշտ է մանրամասն մշակել դասի պլանը, որոշել ինքնուրույն աշխատանքի տեղը դասի ընթացքում, բովանդակությունը, դրա կազմակերպման ձևերն ու մեթոդները: Միայն այս դեպքում ինքնուրույն աշխատանքը արդյունավետ կընթանա: Ընդ որում, մանկավարժը պետք է նախատեսի աշխատանքի բարդության մակարդակը, ծավալը, հնարավոր սխալները, դժվարությունները, որոնք կարող են ծագել երեխաների մոտ՝ այդ աշխատանքի կատարման ընթացքում:

Ինքնուրույն աշխատանքի կազմակերպման ընթացքում անհրաժեշտ է մտորել նաև սովորողներին ցուցաբերվող օգնության և ստուգման ձևերի մասին: Հատկապես տարրական դասարաններում ինքնուրույն աշխատանքի կազմակերպման նպատակով անհրաժեշտ է կիրառել բազմազան մեթոդական երաշխավորություններ, հուշաթերթիկներ: Դրանք նպաստում են արագ յուրացնել գործողությունների որոշակի հաջորդականություն կատարելու և սեփական

գործունեությունը կազմակերպելու համար անհրաժեշտ կարողությունները:

Ինքնուրույն աշխատելու կարողությունները մշակվում են նպատակաուղղված վարժությունների և աստիճանաբար բարդացող առաջադրանքների միջոցով: Մինչ ինքնուրույն աշխատանքի համար առաջադրանքներ տալը, այդ առաջադրանքները տեսակները յուրացվում են նախապես ուսուցչի հետ միասին կատարվող աշխատանքների միջոցով: Այնուհետև առաջադրանքների այս կամ այն մասը կատարում են աշակերտները, և, վերջապես, նրանք հնարավորություն են ստանում ամբողջ առաջադրանքը կատարել ինքնուրույն:

Ուսուցիչը պետք է որոշի առաջադրանքների տեսակը, դրատեղը դասի ընթացքում, բացատրի նպատակը և կատարման քայլերի հաջորդականությունը, հետևի սովորողների աշխատանքին՝ անհրաժեշտության դեպքում ցուցաբերելով օգնություն առանձին աշակերտներին: Աշխատանքի ստուգումը ևս կատարվում է ուսուցչի ղեկավարությամբ:

Վերջինս արդյունքների քննարկմանը մասնակից է դարձնում ամբողջ դասարանին: Դիտարկենք թե ինքնուրույն աշխատանքի ի՞նչ տեսակներ կարելի է կիրառել տարրական դասարաններում: Ինքնուրույն աշխատանքի հիմնական տեսակները կարելի է դասակարգել ըստ մի քանի հատկանիշների, որոնք միևնույն ինքնուրույն աշխատանքը բնութագրում են տարբեր տեսանկյուններից:

1.3 Ինքնուրույն աշխատանքի դասակարգման հատկանիշներ՝ I ըստ ուսումնական նպատակների

1. Հիմնարար գիտելիքների կրկնության և նոր նյութի ընկալմանը նախապատրաստող
2. Նոր նյութի ուսումնասիրությանը նպաստող

3. Գիտել ի քները համակարգող
4. Որոշակի կարողություններ զարգացնող
5. Ստուգող, վերահսկող

II Ըստ ճանաչողական գործունեության բնույթի

1. Ըստ տրված նմուշի . օրինակ՝ գրել տառեր, թվեր, սոսնձել տուփ և այլն, այսինքն՝ աշխատանքներ, որոնք առավել ապես հիմնված են ընդօրինակման վրա: Այսպիսի աշխատանքների կատարման ընթացքում աշակերտների ինքնուրույն գործողությունները սահմանափակվում են պարզ վերարտադրման միջոցով՝ ըստ նմուշի կրկնելով գործողությունները: Այնուամենայնիվ, այսպիսի աշխատանքների դերը բավականին մեծ է:

2. Կառուցողական, որոնք ստեղծագործական մոտեցում են պահանջում: Ընդ որում, կամ ցույց են տալիս առարկան, որի շուրջ պետք է աշխատել, կամ էլ նշում են հարցը, թեման, որը պետք է բացահայտեն: Օրինակ՝ պատրաստել որևէ խաղալիք, հորինել շարադրությունն որևէ թեմայով և այլն: Սովորողներին ներկայացվում է նշանակալի ազատություն, ինքնուրույնություն ինչպես բովանդակության որոշման, այնպես էլ աշխատանքի հնարների ընտրության մեջ: Կառուցողական ինքնուրույն աշխատանքները սովորեցնում են վերլուծել իրադարձությունները, երևույթները, փաստերը, ձևավորում են ճանաչողական գործունեության հնարները և մեթոդները, նպաստում են ճանաչողության նկատմամբ ներքին դրդապատճառների զարգացմանը, պայմաններ են ստեղծում դպրոցականների մտավոր ակտիվության զարգացման համար:

Այս տիպի ինքնուրույն աշխատանքները հիմք են ձևավորում աշակերտի ստեղծագործական գործունեության հետագա զարգացման համար:

3.Ստեղծագործական – հետազոտական, որոնք երեխաների ինքնուրույն գործունեության գագաթնակետն են հանդիսանում: Այդ աշխատանքները ամրապնդում են գիտելիքների ինքնուրույն որոնման հմտությունները: Դրանք ստեղծագործող անձի ձևավորման արդյունավետ միջոցներից են: Ստեղծագործական բնույթի ինքնուրույն աշխատանքները հնարավորություն են ընձեռնում աշակերտներին ձեռք բերել իրենց համար սկզբունքորեն նոր գիտելիքներ:

III Ըստ կազմակերպման ձևի

- 1.Ընդհանուր (ճակատային), երբ բոլոր սովորողները կատարում են միևնույն աշխատանքը
2. Խմբային, երբ սովորողների տարբեր խմբեր աշխատում են տարբեր առաջադրանքների վրա,
3. Անհատական, երբ սովորողներից յուրաքանչյուրն աշխատում է հատուկ առաջադրանքների վրա:

IV Ըստ ինքնուրույն աշխատանքի ընթացքում դիդակտիկ նյութերի կիրառության

1. Աշխատանք դասագրքով, տեղեկատու գրականության շուրջ, բառարաններ, հանրագիտարաններ և այլն: Տարրական դասարաններում մեծ տեղ է հատկացվում գրքի, գեղարվեստական տեքստի, նկարազարդման շուրջ կատարվող ինքնուրույն

աշխատանքին: Գրքի շուրջ ինքնուրույն աշխատելու կարողությունը սովորելուն նպաստող ամենակարևոր կարողություններն են:

Առանց այդ կարողության յուրացման հնարավոր չէ իրականացնել գիտելիքների լիարժեք յուրացումը քանի որ յուրացման գործընթացի կարևոր կառուցվածքային տարրերը, ինչպիսիք են՝ իմաստավորումը և ամրապնդումն իրականացվում է դասագրքի շուրջ կատարվող աշխատանքի ընթացքում: Գրքի շուրջ աշխատելու անկարողության պատճառով ուսումնական աշխատանքն աչակերտի համար դառնում է տանջալի աշխատանք: Գրքի շուրջ աշխատելու կարողությունների զարգացումն իրականացվում է բոլոր առարկաների դասերի ընթացքում:

2. Ծարադրությունները ստեղծակցության բառերի, նկարների շուրջ և այլն: Դիտումներ և գործնական աշխատանքներ: Դիտումների համար որպես դիտարկվող առարկաներ կարող են լինել շրջապատող առարկաները և երևույթները: Սովորողները հաշվում են, չափում, ստեղծում: Նրանք դիտարկում են առարկաները և երևույթները անմիջականորեն բնության մեջ, անցկացնում են փորձեր՝ կատարելով գործնական աշխատանքներ:

3. Առաջադրանքները պետք է ընտրել այնպես, որ նպաստեն դրանց նկատմամբ հետաքրքրության զարգացմանը:

4. Սովորաբար, աչակերտները ոչ միաժամանակ են ավարտում ինքնուրույն աշխատանքը: Ինքնուրույն աշխատանքների համար առաջադրանքները ընտրելիս անհրաժեշտ է հաշվի առնել, որ գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների յուրացման գործընթացում սովորողներից պահանջում է տարբեր ժամանակահատված: Այդ պատճառով նպատակահարմար է նախապես պատրաստել առաջադրանքներ, լրացուցիչ առաջադրանքներ՝ արագ աշխատող աչակերտների համար:

5. Դժվար է ընտրել այնպիսի առաջադրանքներ, որոնք համապատասխանում են բոլոր աչակերտների ներուժին: Եթե առաջադրվում է պարզ, միատիպ

վարժու թյ ու ն ն եր , օրինակ՝ քաղ մ ապատկ մ ան կ ամ ք աժ ան մ ան , ապա առաջ ադրան ք ն եր ի տար բ եր ակ ու մ ը կ ար գ ավ որ վ ու մ է ծ ավ ալ ո վ : Առավ ել դ ժ վ ար է , օրինակ ը ն տր ել յ ու աք ան չ յ ու ր աչ ակ եր տի ն եր ու ժ ի հ ամ ապատաս խ ան առաջ ադրան ք ն եր : Այ դ պատճ առ ո վ ն պատակ ա հ ար մ ար է առաջ ադր ել տար բ եր ակ վ ած առաջ ադր ան ք ն եր՝ հ աչ վ ի առ ն ել ո վ ս ո վ որ ո ղ ն եր ի առ ան ձ ի ն խ մ բ եր ի ն եր ու ժ ը : Սակ այ ն պե տք է ն շ ել , որ ը ս տ բ ար դ ու թ յ ան ա ս տ ի ճ ան ի տար բ եր առաջ ադրան ք ն եր ը ն տր ել ը բ ավ ակ ան ի ն բ ար դ է : Ը ն տր ել հ ե շ տ առաջ ադրան ք , որ ը հ ամ ապատաս խ ան ու մ է թ ու յ լ աչ ակ եր տի ն եր ու ժ ի ն , դ ժ վ ար չ է : Բ այ ց այ ս տե ղ մ ի մ ե ծ վ տ ան գ է թ աք ն վ ած :

Եթե թ ու յ լ կ ար ո ղ ու թ յ ու ն ն եր ու ն ե ց ո ղ աչ ակ եր տը դ աս ի ց դ աս ան ը ն դ հ ատ դ յ ու ր ի ն աչ խ ատ ան ք կ ատ ար ի ն ու յ ն պ ա հ ան ջ ո վ , ապա այ դ պե ս կ ար ո ղ ե ն ք խ որ ա ց ն ել ն ր ա զ ար գ ա ց մ ան հ ե տ կ ապ վ ած խ ն դ ի ր ն եր ը : Այ դ պատճ առ ո վ այ դ պի ս ի ս ո վ որ ո ղ ն եր ի հ ամ ար ճ ան ա չ ո ղ ակ ան առաջ ադրան ք ն եր ի ը ն տր ու թ յ ան ը ն թ ա ց ք ու մ ու ս ու ց ի չ ն ի ր առ ջ ն ն պատակ է է դ ն ու մ . Ս կ զ բ ու մ աչ խ ատ ան ք ու մ ն եր առ ել պ ար զ առաջ ադրան ք ն եր , ապա ա ս տ ի ճ ան աբ ար յ ու ր ա ց մ ան հ ամ ար ն եր մ ու ծ ել առ ավ ել բ ար դ ն յ ու թ եր :

6. Ի ն ք ն ու ր ու յ ն աչ խ ատ ան ք ի հ ամ ար ն ախ ատե ս վ ած առաջ ադրան ք ն եր ը ց ան կ ալ ի է , որ աչ ակ եր տ ն եր ի ց պ ա հ ան ջ ե ն կ ամ այ ի ն ջ ան ք եր :

7. Ի ն ք ն ու ր ու յ ն աչ խ ատ ան ք ի հ ամ ար ց ան կ ալ ի է առաջ ադր ել այ ն պի ս ի առաջ ադրան ք ն եր , որ ո ն ց կ ատ ար մ ան հ ամ ար կ պ ա հ ան ջ վ ի գ ի տե լ ի ք ն եր ի կ ի ր առ ու մ ն որ ի ր ավ ի ճ ակ ն եր ու մ : Մ ի այ ն այ դ դ ե պ ք ու մ ի ն ք ն ու ր ու յ ն աչ խ ատ ան ք ը կ ն պ ա ս տ ի ս ո վ որ ո ղ ն եր ի ճ ան ա չ ո ղ ակ ան ու ն ակ ու թ յ ու ն ն եր ի ձ և ավ որ մ ան ը և ն ախ ատե տ ն ո ղ ակ ան ու թ յ ան դ ր ս և որ մ ան ը :

8. Ց ան կ ալ ի , որ ի ն ք ն ու ր ու յ ն աչ խ ատ ան ք ի հ ամ ար ն ախ ատե ս վ ո ղ առաջ ադրան ք ն եր ը հ ե տ աք ր ք ր ե ն ս ո վ որ ո ղ ն եր ի ն :

9. Առաջ ադրան ք ն եր ի բ ո վ ան դ ակ ու թ յ ու ն ը պե տք է մ առ չ ել ի լ ի ն ի աչ ակ եր տի ն , հ ե ն վ ած լ ի ն ի եր ե խ ան եր ի կ ե ն ս ա փ որ ձ ի վ ր ա , բ այ ց մ ի ն ու յ ն ժ ամ ան ակ գ տ ն վ ի ն ր ան ց զ ար գ ա ց մ ան «մ եր ձ ակ ա

գոտում» , պարունակի որոշակի դժվարություն, որը երեխան կարող է հաղթահարել :

10. Յուրաքանչյուր թեմայի շուրջ առաջադրանքների ընտրության ընթացքում պետք է հատուկ ուշադրություն դարձնել հասկացության բոլոր հատկանիշների բազմակողմանիորեն ամրապնդմանը, հստակ առանձնացնել այն կարողություններն ու հմտությունները, որոնք անհրաժեշտ է ձևակերպել և ամրապնդել : Պատահականության բացառումը նպաստում է դասի արդյունավետության բարձրացմանը :

11. Առաջադրանքների համակարգը պետք է կազմակերպել փոփոխաբար : Անհրաժեշտ է սկսել տիպային առաջադրանքներից, մանրամասն բացատրել դրանց լուծման մեթոդները : Ընդ որում աշակերտներին պետք է առաջարկել գործողություններ կատարել ըստ օրինակի : Այնուհետև անհրաժեշտ է առաջադրել նույնատիպ առաջադրանքներ : Յետո կարելի է առաջարկել առաջադրանքներ՝ չափազանց համառոտ հրահանգ տալով : Վերջին փոփոխում անհրաժեշտ է առաջարկել առաջադրանքներ ամբողջովին ինքնուրույն կատարման համար :

Այս փոփոխում նպատակահարմար է սովորողներին առաջարկել ստեղծագործական բնույթի առաջադրանքներ :

Ինքնուրույն աշխատանքի էությունը

Այս թեմային անդրադառնալիս հարկ է նշել Մոնտեսորիի մանկավարժական նշանաբանը.«օգնիր ինձ դա կատարել ինքնուրույն» : Այն ուսուցչին ուղղված երեխայի կոչն է : Այս համընդհանուր զարգացման աշխարհում առանձնահատուկ կարողություն է մարդու ինքնուրույնությունը, այն անձնային որակ է : Ինքնուրույնությունը, սեփական կյանքը կազմակերպելու, սեփական հոգևոր ու մտավոր հնարավորությունները գիտակցելու, գնահատելու և ըստ այդմ իր

գարգացման ուղին ընտրելու մարդու ընդունակությունն է: Ինքնուրույնության գաղափարի համատեքստում ուսուցչի համար կարևոր խնդիր է դառնում ուսուցման գործընթացն աստիճանաբար ինքնուսուցման գործընթացի վերածելը:

Փորձենք տարբերակել ինքնուրույնություն և ինքնուրույն աշխատանք եզրույթները.ինչպես արդեն նշեցինք, ինքնուրույնությունը անձնային որակ է, իսկ ինքնուրույն աշխատանքը ուսումնական աշխատանքի ձև: Ինքնուրույնության և ինքնուրույն աշխատանքի միջև գոյություն ունի սերտ կապ: Ինքնուրույն աշխատանքը մի կողմից արդեն ձեռքբերված ինքնուրույնության արտահայտումն է, մյուս կողմից՝ ինքնուրույնության գարգացմանը նպաստող միջոց: Այսինքն՝ ինքնուրույն աշխատանքը նպաստում է ինքնուրույնության ձևավորմանը՝ որպես անհատ որակ:¹

Ինքնուրույն են կոչվում այն աշխատանքները, որոնք աշակերտները կատարում են ուսուցչի հանձնարարությամբ և կամ սեփական նախաձեռնությամբ: Որպեսզի սովորողները կատարեն ինքնուրույն աշխատանք, անհրաժեշտ է , որ նրանք ունենան իրենց գործողությունները, գործելակերպը հստակ իրագործելու պատկերացում: Նրանք պետք է որոշակիորեն իմանան, թե ինչ աշխատանք են կատարելու , ինչ նպատակ է հետապնդում այն, ինչ խնդիրներ են լուծելու, երբ են սկսելու աշխատանքը, երբ են ավարտելու, ինչ մեթոդներ և հնարներ են կիրառելու, ինչպես են վերահսկելու սեփական աշխատանքի կատարումը,ինչպես են վերլուծելու ստացված արդյունքները:

Կան ինքնուրույն աշխատանքի տարբեր տեսակներ².

- Նոր գիտելիքներ ձեռք բերելու ինքնուրույն աշխատանք
- Նոր կարողություն և հմտություն ձեռք բերելու ինքնուրույն աշխատանք
- Ինքնուրույն ստեղծագործական աշխատանքներ
- Աշխատանք դասագրքի հետ.

Ինքնուրույն աշխատանքները գարգացնում են սովորողների տրամաբանությունը, ճանաչողությունն ու ակտիվությունը:³ Ինքնուսուցման

¹ <https://znanio.ru/media/-----2615119>

² Յու.ԱԱմիրջանյ սն, ԱԱ Ասիսյ սն, Անակալարժու.թյ ու.և, Երևան 2004, էջ 177:

³ <https://znanio.ru/media/-----2615119>

պարագայում սովորողն ինքն է կազմակերպում, կարգավորում և հսկում իր իմացական գործունեությունը: Ինքնուրույն ուսումնական աշխատանքները լավագույնս կարելի է իրականացնել ուսուցման գործընթացը՝ մասնակիորեն հետազոտական գործընթացի վերածելով: Երեխայի ինքնուրույն գործունեությունը զարգանում է դեռևս վաղ տարիքից: Փոքր տարիքից նպաստելը կամ խոչնդոտելը իր ստվերն է թողնում երեխայի ողջ հետագա կյանքի և գործունեության վրա: Դեռևս փոքր տարիքի երեխային թույլ չենք տալիս ասելին ձեռք տալ, բայց ամբողջ կյանքում քննադատում ենք, թե ասել բռնել չգիտի: Ինքնուրույն աշխատանք պետք է իրականացնել դասից դաս, դասարանից դասարան:

Ինքնուրույն աշխատանքի դրական կողմերը.⁴

- Ինքնուրույն աշխատանքի շնորհիվ նորը ճանաչելու ցանկություն է առաջանում: Իսկ այդ ցանկությունը նպաստում է այն կարողությունների զարգացմանը, որոնք պարտադիր են ինքնակրթության և ինքնակատարելագործման համար :
- Ժամանակի ընթացքում դասերին ինքնուրույն աշխատանքի պարբերաբար կազմակերպման և տնային տարատեսակ ինքնուրույն աշխատանքների կազմակերպումը նպաստում է սովորողների ճանաչողական և ստեղծագործական ունակությունների, մտածողության զարգացմանը :
- Ինքնուրույն աշխատանքի անցկացումն արագացնում է սովորողների գործնական կարողությունների և հմտությունների ձևավորումն ու զարգացումը :

2. 1 Ինքնուրույն և աշխատանքի կառուցվածքը

- կողմնորոշիչ
- ստուգիչ
- նախապատրաստական
- ամփոփիչ
- կազմակերպչական
- Հիմնական փուլ

Այսպիսով, ուսուցման գործընթացի կազմակերպման նոր ձևերը, մեթոդները և տեխնոլոգիաները պետք է նպաստեն մարդու ինքնուրույնության ձևավորմանը,

⁴ <https://multiurok.ru/files/ink-nowrowynowt-yan-dzevavorowme.html>

հիմնարար գիտելիքների ձեռքբերմանն ու ստեղծագործական կարողությունների զարգացմանը: Արդի ժամանակաշրջանում ուսուցանողը պետք է պատրաստակամ լինի առաջարկվող ու հանդես եկող ցանկացած մեթոդի ու հնարի տիրապետման և օգտագործման, նորի մեջ դրականը տեսնելու ու դեպի լավ որակների ծառայեցնելուն:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒ ԹՅՈՒՆ

Մեր կատարած հետազոտության արդյունքում գալիս ենք հետևյալ եզրակացությանը՝

Ինքնուրույն աշխատանքի հմտության ներք չեն ծագում իրենք իրենց, դրանք անհրաժեշտ է ձևավորել և դրանում հսկայական դեր ունի ուսուցիչը: Երեխաների ինքնուրույնությունը զարգանում է աստիճանաբար, դաստիարակվում է դասից դաս, դասարանից դասարան:

Ինքնուրույն աշխատանքը նպաստում է ինքնուրույնության ձևավորմանը՝ որպես անհատական որակ:

Ինքնուրույն աշխատանքները զարգացնում են սովորողների տրամաբանությունը, ճանաչողությունն ու ակտիվությունը: Կարելի է ասել, որ ինչպես դպրոցում, այնպես էլ ողջ կյանքի ընթացքում սովորողների ինքնուրույն աշխատանքի ընթացքում են զարգանում գիտելիքների յուրացման գործընթացն իրականացնող ճանաչողական կարողություններն ու հմտությունները:

Այսպիսով, ինքնուրույն աշխատանքի համակարգված կազմակերպմամբ հնարավոր է հասնել այն բանին, որ երեխաները ճկուն և խորը յուրացնեն հասկացությունները, օրինաչափությունները, դաստիարակել նորը ճանաչելու ցանկություն և զարգացնել այն կարողությունները, որոնք պարտադիր են ինքնակրթության և ինքնակատատարելագործման համար:

Պետք է մշտապես հիշել, որ ոչ ինչ հաստատուն չէ, բացի փոփոխությունից, քանզի ինքնուրույն աշխատանքի կազմակերպման ձևերն ու մեթոդները ևս կապված են հասարակական կյանքի պատմական զարգացման հանգամանքների և մանկավարժական նորագույն փորձի ու նվաճումների հետ:

Գրականության ցանկ

1. Կ. Թորոսյան, Կ. Չիբուխչյան, Մ. Մանուկյան, Մեթոդական աշխատանքը դպրոցում, ձեռնարկ, «Չանգակ» հրատարակչություն, 2014 թ.

2. Կ. Թորոսյան, Ա. Բալայան, Կ. Չիբուխչյան, Մայրենիի դասերի պլանավորումը, «Չանգակ» հրատարակչություն, 2016թ.

3. Կարինե Թորոսյան, Վաչագան Սարգսյան, Կարինե Չիբուխչյան, Յեղիևե Խաչատրյան, Սուսաննա Գրիգորյան, Մայրենի 2-4: Ուսուցչի ձեռնարկ, «Չանգակ» հրատարակչություն, Երևան, 2011թ

4. Կ. Թորոսյան, Կ. Չիբուխչյան, 50 հարցում պատասխան տարրական դասարանների ուսուցիչների համար: Մաս I, «Չանգակ» հրատարակչություն, 2013թ

5. <https://znanio.ru>

6. <https://lib.armedu.am> 7. <https://multiurok.ru>